

Yabancılara Türkçe Öğretimi Materyallerinde Alanında Ön Plana Çıkmış Kişilere Yer Verilmesi Üzerine Bir İnceleme

An Research on Including People who are Prominent in their Field in the Materials of Teaching Turkish to Foreigners

Nagihan ÇETİN^{1*} , Özlem MECEK ÇEVİK^{2*}

¹ Belek University, Antalya, Türkiye, nagihan.cetin@belek.edu.tr, 0000-0001-5098-2573

² Belek University, Antalya, Türkiye, ozlem.mecek@belek.edu.tr, 0009-0007-1575-172X

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş:

27.05.2023

Accepted/Kabul:

30.06.2023

Online/Çevrimiçi:

30.06.2023

*Nagihan ÇETİN

Öz: Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında Türkiye özelinde alanyazın incelendiğinde yeterli olmamakla birlikte birçok çalışma ve materyalin yer aldığı görülmektedir. Bu materyaller ders kitapları, okuma kitapları, dinleme metinleri, görsel kitaplar gibi sınıflandırılabilir. Söz konusu materyaller incelendiğinde bu materyallerde kültürün atasözleri, deyimler, masallar, efsaneler, türküler gibi birçok unsuruna yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte kültürel temsil özelliği misyonunu taşıyan, Türk kültüründe yer edinmiş, dil öğrenimi sürecinde kültür aktarımını da sağlayacak, örnek temsiller sunacak, müzikten resme, mimariden el sanatlarına varıncaya kadar geniş bir çerçevede farklı alanlara ilgi uyandıracak kişilerin hayat öykülerinin yeterince yer almadığı görülmüştür. Bu çalışmanın evrenini yabancılara Türkçe öğretimi üzerine hazırlanmış materyaller oluştururken örneklemini tesadüfi yöntemle seçilmiş basılı materyaller oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı mevcudun incelenerek çıkarımlarda bulunulması, değerlendirilmesi ve sonraki çalışmalar için öneriler sunulması olarak belirlenmiştir. Çalışma neticesinde mevcut materyallerde alanında ön plana çıkmış, başarılı temsiller olan, rol model olarak sunulabilecek isimlere yer verilmekle birlikte bunun çalışma sayısı ve kapsamına oranla çok sınırlı kaldığı ve birçok kişinin sadece ismine yer verilirken onların yaşam öyküleri ya da alanlarındaki başarılarına yer verilmediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Materyali, Dil Öğretimi, Türkçe, Kültürel Aktarım, Temsil.

Cite this article/Atf:
Çetin, N. ve Çevik M.
Ö. (2023)

Yabancılara Türkçe
Öğretimi
Materyallerinde
Alanında Ön Plana
Çıkmış Kişilere Yer
Verilmesi Üzerine Bir
İnceleme, Sakarya Dil
Dergisi, 1(1) (46-56).

Abstract: When the literature in the field of Teaching Turkish to Foreigners in Turkey is examined, it is seen that there are many studies and materials, although they are not sufficient. These materials can be classified as textbooks, reading books, listening texts, visual books. When the aforementioned materials are examined, it is seen that many elements of culture such as proverbs, idioms, tales, legends and folk songs are included in these materials. However, it has been observed that the life stories of people who have a place in Turkish culture, who will provide cultural transfer in the language learning process, who will provide exemplary representations, who will arouse interest in a wide range of fields from music to painting, from architecture to handcrafts, are not included enough. While the universe of this study consists of materials prepared on teaching Turkish to foreigners, the sample consists of randomly selected printed materials. As the aim of the study, it was determined to make inferences, evaluate and make suggestions for future studies by examining the existing. As a result of the study, it has been seen that although there are names that come to the fore in their field, that are successful representations and can be presented as role models in the existing materials, this is very limited compared to the number and scope of the work, and

while only the names of many people are included, their life stories or their achievements in their fields are not included.

Keywords: *Educational Material, Language Teaching, Turkish, Cultural Transfer, Representation*

Extended English Summary

Language teaching is also a cultural transfer process and its should be continued in harmony with the policies of the states such as education, economy, domestic and foreign policy and culture. In this context, besides media, tourism and art studies, the course and reading books used in language courses given at institutional level and their contents are also important. Printed materials, which have a very important place in reflecting culture and providing cultural transfer, also have the function of directing language learners to different learning environments. A language student can be motivated to gain knowledge in different fields such as the history, cinema, music, painting, architecture, religion, socio-cultural structure and geography of the nation that he or she is learning the language of, based on a name he reads in a printed material or a picture he sees. A language student who sees the name of an artist in a course or reading book and has little information about the artists' may be curious about the details of the painter's life and may want to see the artists' paintings because it is a known fact that people who have lived in reality, achieved success in various fields, adopted by the nation, maintained a certain permanence and have a place in the memory of the society, also attract the attention of language learners. This reality is not only for Turkish; It is a knowledge that is used in the process of preparing materials in the teaching of many foreign languages. It is known that the lives or names of people who lived in this way are also included in the textbooks for teaching Turkish to foreigners. In the mentioned books; It is important that people who are prominent in the culture, who are successful in their field and who are suitable for the above-mentioned goals and their methods of promotion, take place in a planned manner in a way that has achieved both their educational and cultural goals.

In this study; Randomly selected samples from the printed materials prepared for teaching Turkish to foreigners in Turkey will be examined in terms of giving place to prominent people in the society. The universe of the study; While creating materials prepared on teaching Turkish to foreigners, the sample consists of randomly selected printed materials.

In the examination, although it is not at the desired level, it is important for Turkish culture; From science to art, from music to literature, from sports to history, it has been seen that many names considered at the forefront of their field are included. Along with these determinations, it was determined that the majority of the names included in the books examined were mentioned briefly about their success in a single field or only the name of the person was included. From an educational point of view, this situation; While it is beneficial in terms of prompting the language learner to research, learning new information and words from different sources, and seeing different styles during the research process, it can cause problems in terms of cultural transfer.

As a result of the study; being selective when including the prominent names in fields such as history, science, art and popular culture in the textbooks for teaching Turkish to foreigners; It is recommended to determine the purpose and how these names are presented in these books rather than the abundance of these names, and to evaluate whether the language learner will gain undesired gains while researching these names. With the pre-acceptance that human

has positive and negative characteristics; It would be appropriate to be selective as much as possible and if the benefit of knowing a person by students in language teaching is multiplicity, then it would be appropriate to consciously mention the negative situations about that person in the article.

Finally; It has been observed that there are no separate or mixed biographical books in the field of teaching Turkish to foreigners. At this point; for future work; oriented towards independent fields such as painting, music, science, cinema and history; It can be said that both the preparation of mixed biographical books will contribute to the diversity of materials and will help the language learner to know the culture in a multi-faceted way and to learn the lives and achievements of people with a mission of cultural representation.

1. Giriş

Milletler siyasi, ekonomik, eğitsel, askeri veya diplomatik birçok amaçla kendi kültürlerini diğer insanlara ve toplumlara tanıtmaya, aktarmaya, onlar tarafından bilinir kılmaya çalışırlar. Bu bilinir kılma ve aktarım sürecinde bilim, sanat, medya gibi birçok aracın yanında dil öğretimi de çoğu zaman kullanılan bir araçtır. Dil öğretimi, dil ile birlikte milletlerin kimliğini temsil eden kültürün aktarımı ile hem eğitim hem de kültürel diplomasi ve kültür politikaları açılarından önemsenen birçok alanda fayda sağlamaktadır. Bu konuda dil kime, hangi kanallarla, nasıl öğretilecek, dil öğretiminde kültüre ne şekilde ne kadar ve hangi yönleriyle yer verilecek, bunu kim nasıl belirleyecek, kültürün hangi alanları dil öğretimi sürecine dâhil edilecek gibi birçok soru ve bunların yanıtları sistematik bir yapının oluşumuna bağlıdır. Her ne kadar dil öğretiminde de birçok alanda olduğu gibi teori ile pratiğin birbirini yüzde yüz tutması mümkün değilse ve amaç dışı öğrenmelerin olması kaçınılmaz olsa da bu sistematik bir hazırlığın ve sürecin planlanarak uygulanmaya çalışılmasına engel değildir.

“Çoğul göstergeler sistemi olan kültürün en etkin ve belirgin göstergesi dildir. Dil aynı zamanda bir karar verme ve iletişim süreci olan bireysel ve toplumsal müzakere sürecini de birey-birey, birey-toplum arasında yürüten, şekillendiren temel göstergeler dizgesidir.” (Temur, 2021: 189) ve “... bir toplumun dilinin yabancı dil olarak öğretilmesi, dili öğrenen bireyi o dilin aracılığıyla kültürüne de yönlendirmektedir. Dünyada yabancı dil öğretimi alanında yapılan çalışmalar dil ve kültürün birbirinden ayrılmaz parçalar olduğundan hareketle yapılmaktadır.” (Fişekçioğlu, 2022: 516). Dil ve kültür arasındaki bu bağlantıdan hareketle yabancılara Türkçe öğretimi için Türkiye’de kültür aktarımı merkezli birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda mevcut materyaller çeşitli amaçlar ve temalar kapsamında incelenmiştir.

Yabancı bir dil öğretilirken yararlanılan ders materyalleri ile yaşamın içinde yer alan ve öğretilen dile ait olan unsurlardan yararlanılarak öğrenmeyi daha kolay duruma getirmek öğreticinin temel amaçlarından biridir. Kültürü yansıtmada ve kültürel aktarımı sağlamada oldukça önemli bir yere sahip olan basılı materyaller aynı zamanda dili öğrenenleri farklı öğrenme ortamlarına da sevk etme işlevine sahiptirler. Basılı bir materyalde okuduğu bir isimden ya da gördüğü bir resimden hareketle dil öğrencisi, dilini öğrenmekte olduğu milletin tarihi, sineması, müziği, resmi, mimarisi, dini, sosyokültürel yapısı, coğrafyası gibi farklı alanlarda da bilgi sahibi olma noktasında güdülenebilir. Ders ya da okuma kitabında bir ressamın ismini gören ve onunla ilgili az da olsa bilgiye ulaşan bir dil öğrencisi ressamın hayatının ayrıntılarını merak edebilir, onun tablolarını görmek isteyebilir çünkü gerçekte yaşamış, çeşitli alanlarda başarılar elde etmiş, millet tarafından benimsenmiş, belirli bir kalıcılık sağlamış, toplumun hafızasında yer edinmiş kişilerin dil öğrenen kişilerin de ilgisini çekmekte olduğu bilinen bir gerçekliktir. Bu gerçeklik sadece Türkçe

için değil birçok yabancı dilin öğretiminde materyal hazırlama sürecinde kullanılan bir bilgidir. Yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında da bu şekilde yaşamış kişilerin hayatına ya da isimlerine yer verildiği bilinmektedir. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde mevcut basılı materyallerden seçilen örnek ders kitapları ve okuma kitapları hangi isme ne şekilde ne kadar yer verdiği açılarından incelenecek; sonuç bölümünde ise elde edilen veriler yorumlanarak daha sonraki çalışmalar için önerilerde bulunulacaktır.

2. Basılı Materyallerin İncelenmesi

Yabancı dil öğreniminde kültür aktarımının önemli bir yeri vardır. Öğrenim sırasında öğrenci öğrendiği dilin kültürü ile tanışmakta ve o kültürdeki insanların yaşam şekline, düşünce yapısına dair fikirler edinmektedir. Bu sebeple yabancı dili öğrenen kişi aynı zamanda kültür aktarımıyla öğrendiği dilin kültürünü de kavramaktadır. Dil öğreniminde öğrencinin merak duygusunu tetiklemek ve dili daha ilgi çekici hale getirmek için o dilin insanların yaşam biçimleri ve önemli simaları büyük önem taşımaktadır. Öğrenciye dil aktarımı esnasında bu tür bilgileri vererek dilin cezbediciliğini arttırmak, dikkat çekmek ve araştırma duygusunu tetiklemek öğrenimde büyük yer tutmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel arabuluculuk görevini üstlenen ders kitaplarının okuma metinleri ve örneklerle yeterli aktarım gücüne sahip olup olmadığı tartışmalıdır.

Dil öğretimi ya da öğrenimi bütüncül bir süreçken bu sürecin biçimlendirilmesi ve desteklenmesi adına hazırlanan materyaller ağırlıklı olarak okuma ve okuduğunu anlamaya dönük çalışmaların yapılabileceği basılı materyallerdir. Her ne kadar istendik düzeyde olmasa da Türkiye’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için gerek ders kitabı gerek okuma kitabı olarak kullanılabilir birçok materyal bulunmaktadır. Çalışmanın bu kısmında söz konusu materyallerden tesadüfi yöntemle seçilen örnekler toplumun önde gelen kişilerine yer verişleri bakımından incelenecektir. Örneklem grubunu üç farklı yayın evinin ders kitaplarından ve bir yayınevini okuma kitaplarından seçilen örnekler oluşturmaktadır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde en temel olarak kullanılan materyal ders kitaplarıdır. Öğrenme sürecinde öğretmene ve öğrenciye rehberlik eden ders kitapları, belirli bir plan çerçevesinde dilin kademeli olarak öğrenilmesinde kullanılan ana materyaldir. Eğitim sürecinde önemli bir yere sahip olan ders kitapları, ağırlıklı olarak bilgi içerikli şekilde algılsa da kültürel yönden besleyici özelliğiyle öğrencinin öğrendiği dilin kültürünü de tanınmasına yardımcı olmaktadır.

Yeni Hitit 1 Ders Kitabı ve Çalışma Kitabı, yabancılara Türkçe öğretiminde sözünü ettiğimiz kültür aktarımı konusunda Türkiye’nin tanınmış isimlerine kısa da olsa yer vermiştir. Yıldız Kenter, Tarkan, Cem Yılmaz, Hülya Avşar, İbrahim Tatlıses temel seviye Türkçe öğretiminde Yeni Hitit’in kullandığı isimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yıldız Kenter’e ders kitabında okuma metninde yer verilmiştir. Kendi ağzından kısaca hayatını anlatan Kenter, tiyatroya nasıl başladığını ve kazandığı ödülleri anlatmaktadır (Yeni Hitit 1, 2011: 48). Bu metin yabancı öğrencinin sadece Yıldız Kenter’i tanınması değil; Türk tiyatrosunun da gelişmişliğinden haberdar olması, bu sanat dalına verilen önemi görmesi açısından değer taşımaktadır. Dinleme bölümünde verilen; Tarkan, Cem Yılmaz, Hülya Avşar ve İbrahim Tatlıses gibi isimler popüler kültür zenginliği olarak öğrencinin karşısına çıkmaktadır (Yeni Hitit 1, 2011: 98).

Yeni Hitit 1 Çalışma Kitabı, sayfa 27’de Mustafa Kemal Atatürk’e; Cervantes, Charlie Chaplin, Pele gibi farklı alanlarda dünyaca tanınan isimlerin yanında “Yıl 1923 Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet’i kurdu.” ifadesiyle yer verilmiştir (2011: 27).

Yeni Hitit 2 Ders Kitabında; Rahmi Koç, Can Dündar, Abdullah Oğuz, Cem Öğretir, Emre Yurdakul, İbrahim Kutluay, Hayko Cepkin’e yer verilmiştir. Rahmi Koç, ders kitabında okuma metni olarak başarılı Türk iş insanı rolüyle Türkçe öğrenenlere tanıtılmıştır. Aynı kitapta kısa metinler ile Can Dündar’ın gazetecilik; Abdullah Oğuz’un yönetmen, Cem Öğretir’in haber spikeri; Emre Yurdakul’ın ralli pilotu kimliğinden söz edilmiştir (2011: 14 – 16).

Yeni Hitit 3 Ders ve Çalışma Kitaplarında; Türk edebiyatının İpek Ongun, Orhan Pamuk, Aziz Nesin, Âşık Veysel, Atilla İlhan ve Cahit Sıtkı Tarancı gibi isimlerine yer verilmiştir. Yeni Hitit 3 Çalışma Kitabında okuma metni olarak İpek Ongun’un hayatı ve edebi eserlerinin ortaya çıkışı ele alınırken (2011: 13), Orhan Pamuk’a, Nobel edebiyat ödülünü kazanan ilk Türk yazar olarak yer verilmiştir. Aziz Nesin’in “Şimdiki Çocuklar Harika” isimli kitabından kısa bir metin okuma bölümüne dâhil edilirken Âşık Veysel, “Dostlar Beni Hatırlasın”; Atilla İlhan, “Üçüncü Şahsın Şiiri”; Cahit Sıtkı Tarancı ise “Gençlik Böyledir İşte” şiirleriyle ders kitabında yer bulmuşlardır (2011: 9 – 18).

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe A2 Ders ve Çalışma Kitaplarında; Fatih Sultan Mehmet, Aziz Sancar, Dr. Mehmet Öz, Tarık Akan, Sezen Aksu, Tarkan, İbrahim Tatlıses, Ebru Gündeş, Orhan Pamuk, Yaşar Kemal ve Reşat Nuri Güntekin yer almıştır. Dinleme metni içerisinde Fatih Sultan Mehmet ve Orhan Pamuk’un hayatlarına ve Türkiye’deki önemlerine değinilmiş; aynı bölümde Aziz Sancar, konuşma etkinliği içinde verilmiştir (2020: 30). Dr. Mehmet Öz’ün dünyaca tanınmış bir doktor olduğuna vurgu yapılarak sağlıklı yaşam tavsiyelerinden bahsedilmiştir (2020: 10). Sinema ve müzik dünyasından Tarık Akan, Sezen Aksu, Tarkan, İbrahim Tatlıses ve Ebru Gündeş’e dinleme metni içerisinde eski meslekleriyle yer verilmiştir (2020: 65). Kitapta Yaşar Kemal, *İnce Memed*; Orhan Pamuk, *Masumiyet Müzesi* roman isimleriyle yer alırken Reşat Nuri Güntekin’in *Çalkışku* eserinin özeti okuma metni olarak öğrencilere sunulmuştur (2020: 89).

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe B1 Ders Kitabında Güler Sabancı, kısa bir metinle başarılı iş kadını kimliğiyle yer almaktadır (2020: 33).

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe B2 Ders ve Çalışma Kitapları, Türkiye’nin önde gelen isimlerine yer verme açısından incelenen kitaplar içerisinde en zengin içeriğe sahip olanlarıdır. Bazıları sadece isimden ibaret olsa da bu kura ait ders kitabı kültürde yer edinmiş kişilere yer vermesi açısından oldukça çeşitliliğe sahiptir. Âşık Veysel, Evliya Çelebi, Orhan Pamuk, Neşet Ertaş, Âşık Mahzuni, Sadettin Kaynak, Safiye Ayla, Müzeyyen Senar, Zeki Müren, Sezen Aksu, Sertap Erener, Tarkan, İbrahim Tatlıses, Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur, Müslüm Gürses, Erkin Koray, Barış Manço, Karsu Dönmez, Naim Süleymanoğlu, Mimar Sinan ve Mihrimah Sultan B2 kur kitabında bahsedilen isimlerdir. Okuma metninde “Ünlü Gezginler” başlığı altında Evliya Çelebi’nin hayatından ve *Seyahatnâme*’sinden söz edilmektedir (2020: 26). Kitapta hacimli bir okuma metniyle; Türk Müziğinin önde gelen isimleri ve bu isimlerin ait olduğu müzik tarzından bahsedilmiştir. Söz konusu metinde, bahsi geçen şarkıcılar; halk müziği, klasik Türk müziği, pop, Orta Doğu müziği, Anadolu rock başlıklarında örnek şarkıcılar olarak gösterilmiştir (2020: 66). Kültür ve sanat bölümünde Orhan Pamuk’un *Kırmızı Saçlı Kadın* isimli eserinin okuyucuyla buluşması haber niteliğinde verilmiş ve kitabın yeni çıktığına vurgu yapılmıştır (2020: 86). Naim Süleymanoğlu’nun Türkiye’ye gelişi ve şampiyonlukları dinleme metni ile öğrencilere aktarılmıştır (2020: 89). Mimar Sinan ve Mihrimah Sultan,

ders kitabında dinleme metni olarak verilmiş; metinde Mihrimah Sultan Camilerinin mimarı Mimar Sinan'ın hayatı ve eserlerine değinildiği gibi; Mihrimah Sultan'ın hayatından da söz edilmiştir (2020: 105). Çalışma kitabında kültür, sanat etkinliği olarak son yılların öne çıkan isimlerinden Karsu Dönmez'in röportajına yer verilmiştir (2020: 31).

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 Ders ve Çalışma Kitapları, Kanuni Sultan Süleyman, Hürrem Sultan, Nazım Hikmet, Piraye, Reşat Nuri Güntekin, Özdemir Asaf, Behçet Necatigil, Mevlâna, Ertem Eğilmez ve Fatih Akın gibi isimlere yer vermektedir. Ders kitabında "Ünlü Aşıklar" adlı okuma metninde Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan'ın; Nazım Hikmet ve Piraye'nin aşklarından bahsedilmiştir. Hacimli bir okuma metni olan bu bölümde aynı zamanda ünlü yabancı çiftlere de yer verilmiştir (2020: 36 – 37). Kitapta Reşat Nuri Güntekin'in *Aşk Mektupları* isimli öyküsü okuma metni olarak; (s. 41) Özdemir Asaf, *Lavinia*; Behçet Necatigil ise *Gizli Sevda* şiiriyle yer almaktadır. Aynı bölümde Mevlâna'nın "aşk"ından okuma metni ile söz edilerek hayat felsefesi kısaca anlatılmıştır (2020: 45). Ertem Eğilmez'in en önemli filmlerinden biri olan Hababam Sınıfı, yazma etkinliği olarak öğrencilere sunulmuştur (2020: 109). Çalışma kitabında ise ünlü yönetmen Fatih Akın'ın röportajına ve filmleri hakkındaki sohbetine yer verilmiştir (2020: 29).

Yedi İklim Türkçe A1 Ders ve Çalışma Kitaplarında; Kenan Sofuoğlu, Barış Manço, Yusuf Has Hacıp, Kaşgarlı Mahmut, Ahmet Yesevi, Mustafa Kemal Atatürk, Yunus Emre ve Fatih Sultan Mehmet gibi önemli isimlere yer verilmiştir. Okuma metni içerisinde Kenan Sofuoğlu'nun motor yarışçılığından ve birinciliklerinden söz edilirken (2015: 126) Barış Manço, dinleme etkinliğinde "Bugün Bayram" şarkısıyla yer almıştır (2015: 171). Çalışma kitabında ise Yusuf Has Hacıp, Kaşgarlı Mahmut, Ahmet Yesevi, Mustafa Kemal Atatürk, Yunus Emre ve Fatih Sultan Mehmet gibi Türk kültüründe yer edinmiş isimlerin yaptıkları önemli işlere birer cümle ile atıfta bulunulmuştur (2015: 85).

Yedi İklim Türkçe A2 Ders ve Çalışma Kitaplarında; Mustafa Kutlu, Kıraç, Arda Turan, Azra Akın, Barış Manço, Oğuz Atay, Mevlâna, Türkan Şoray, Kadir İnanır, Münir Özkul, Adile Naşit, Şener Şen, Cem Yılmaz, Servet Tazegül, Kemal Sunal, Ata Demirer, Zeki Alasya, Ali Nasuh Mahruki, Şenol Güneş, Nuri Bilge Ceylan, Hidayet Türkoğlu ve Seyit Onbaşı'dan söz edilmiştir. Mustafa Kutlu, Kıraç ve Arda Turan okuma metni içinde, "Üç Önemli İnsan" başlığı altında kendi alanlarında olan başarılarıyla yer alırken (2015: 14) Azra Akın'dan bir cümlelik örnekle Dünya güzellik yarışmasında aldığı dereceyle ders kitabında söz edilmiştir (2015: 32). Oğuz Atay ve Mevlâna ise; eserleriyle okuma metni bölümünde anlatılmış ve okunacak kitap önerisi olarak sunulmuştur (2015: 54). Türkan Şoray, Kadir İnanır (Devlerin Aşkı), Münir Özkul, Adile Naşit (Neşeli Günler), Şener Şen ve Cem Yılmaz (Av Mevsimi) filmleriyle okuma metni şeklinde verilmiştir. İlk iki filmin Yeşilçam örneği olması ve Av Mevsimi'nin günümüz sinemasına ait olması Türk sinemasının karşılaştırmalı olarak sunulmasını sağladığından önem teşkil etmektedir (2015: 56 – 60). Servet Tazegül, Londra Olimpiyatlarında tekvando alanında aldığı altın madalya ile okuma metnine konu edilirken (2015: 62) Cem Yılmaz, Kemal Sunal, Ata Demirer ve Zeki Alasya, Türk komedisinin öncül isimleri olarak okuma metninde öğrencilere sunulmuştur (2015: 126). Ali Nasuh Mahruki'nin dağcılık başarılarından, hayatından ve son olarak AKUT görevinden okuma metni bölümünde bahsedilmiştir (2015: 161). Şenol Güneş, futbol antrenörlüğündeki başarısı ile kitapta yer alırken; Hidayet Türkoğlu, çalışma kitabındaki okuma metninde basketbolda göstermiş olduğu başarıyla yerini almıştır (2015: 162). Nuri Bilge Ceylan, Türk sinemasının dünyaca ünlü ödüllü yönetmeni sıfatıyla okuma metninde bir başarı hikâyesi olarak verilmiştir (2015: 7). Seyit Onbaşı,

Çanakkale Savaşı'nda taşıdığı mermi ile okuma metni şeklinde sunulmuştur (2015: 41). Barış Manço'nun hayatını, Türk müziğine olan katkılarını ve televizyon programını anlatan hacimli bir okuma metni bu kur kitabında yer almaktadır. Aynı zamanda şarkıcının iki şarkısı da dinleme metni olarak öğrencilere tanıtılmıştır (2015: 168).

Yedi İklim Türkçe B1 Ders ve Çalışma Kitaplarında; Neşet Ertaş, Âşık Veysel Şatıroğlu, Mustafa Kemal Atatürk, Ayşe Kulin, İdil Biret, Erdil Yaşaroğlu'ya yer verilmiştir. Genellikle okuma metinleriyle bu isimlerin hayatları anlatılırken çoğu zaman da röportaj şeklinde öğrencilere bu isimler aktarılmıştır. Neşet Ertaş'ın hacimli bir okuma metni ile hayatı ve müzikal yaşantısı kaleme alınmış, arkasından dinleme metni ile sanatçının bir türküsü alıştırılmaya eklenmiştir (2015: 29). Âşık Veysel Şatıroğlu, birçok eğitim kitabında hayatı, şiirleri ile yer alırken bu ders kitabında da halk ozanlığından, şiirlerinden söz edilerek serbest okuma etkinliği ile yerini almıştır (2015: 106). Bu ders kitabında, Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı "Bir Liderin Doğuşu" başlığı altında hacimli bir okuma metni ile verilmiştir. Atatürk'ün doğumu, eğitim hayatı, savaşları ve başarıları öğrencilerin anlayabileceği seviyede verilmiştir (2015: 156). Edebiyat dünyasından Ayşe Kulin'in kendi kaleminden çıkan hayat hikâyesi ve kitap yazma serüveni bu kitapta okuma metni olarak verilmiştir (2015: 161). Müzisyen İdil Biret, dinleme metni içinde sunulmuş ve öz yaşam öyküsü öğrencilerin dinledikleri metin üzerinden boşlukları doldurulacak etkinlik olarak aktarılmıştır (2015: 163). Erdil Yaşaroğlu'yla yapılan röportaj metninde; karikatüristin bu alana girişi, çizimleri ve çizimde yararlandığı alanlar soru cevap şeklinde çalışma kitabında verilmiştir (2015: 19).

Yedi İklim Türkçe B2 Ders Kitabında; Mevlâna, Cahit Sıtkı Tarancı, Mimar Sinan ve Cemil Meriç'e yer verilmiştir. Mevlâna, öğrenci değişim programından bahsedilirken metne dâhil edilmiştir. Tasavvuf şairiyle aynı isme sahip olan değişim programı öğrencilere anlatılmış ve metnin hemen altında bilgi künyesi şeklinde Mevlâna'nın edebi kişiliğinden ve dünyada bilinen isminden bahsedilmiştir (2015: 26). Cahit Sıtkı Tarancı'nın *Memleket İsterim* adlı şiirine ders kitabında yer verilmiş ve ardından öğrencilere konuşma alıştırması olarak nasıl bir yerde yaşamak istediklerine dair sorular sorulmuştur (2015: 106). Mimar Sinan bu kur kitabında hacimli bir okuma metni ile yer almaktadır. Öncelikle sanatçının hayatı ve eserlerinden söz edilmiş, ardından Sultan Selim ile olan konuşması ve Edirne Selimiye Camii'nin yapılış hikâyesi öğrencilere aktarılmıştır (2015: 113). Cemil Meriç, pek çok yabancı ismin yer aldığı, kısa başarı öykülerinin anlatıldığı bir pasajla öğrencilere tanıtılmıştır (2015: 156).

Yedi İklim Türkçe C1 Ders Kitabında; Yunus Emre, Kaşgarlı Mahmut, Ali Kuşçu, Uluğ Bey, Cahit Arf'a yer verilmiştir. Yunus Emre'nin hayatı, dünya görüşü okuma metni ile kaleme alınmış ve ardından şiir örnekleri ile hayat felsefesi desteklenir hale getirilmiştir (2015: 70). Kaşgarlı Mahmut, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey "Büyük Üstatlar" isimli bir başlık altında tek tek okuma metni şeklinde hayatlarından, eserlerinden ve çalıştıkları alanlardan bahsedilerek öğrencilere tanıtılmıştır (2015: 107 – 108). Son olarak Cahit Arf, ayrıntılı bir okuma metni ile tanıtılmıştır. Ünlü matematikçinin başarıları anlatılırken 10 TL'nin üzerinde neden resminin olduğu da ayrıca açıklanmış ve böylece yabancı öğrencilerin bu gibi isimleri yakından tanımalarına imkân sunulmuştur (2015: 156 – 159).

Yunus Emre Enstitüsü, Yabancılar Türkçe Öğretimi konusunda hazırlamış olduğu diğer materyallerin yanı sıra hazırladığı okuma kitaplarıyla da alana önemli katkılar sunmaktadır. *Türkçenin Sesi Yunus Emre* isimli üç ciltten oluşan serinin sunuş kısmında "Bu materyalle, Türkçeyi her düzeyde yabancı dil olarak öğrenen yetişkinlerin yardımcı okuma kitabı ihtiyacına cevap vermek amaçlanmıştır. Türkçenin edebi söyleyişini hikâye türünün unsurlarıyla, büyük Anadolu mutasavvıfı Yunus Emre'nin hayatı ve düşüncesiyle birleştirerek üç farklı düzeye

uyarlanmış bu hikâyeye yardımcı okuma materyallerinde bir ilk gerçekleştirilmiştir” (2021) denilerek çalışmanın amacı açıklanmıştır. Çalışma Türk kültüründe Türkçeyi edebi dil olarak kullanmadaki başarısı ve şiirlerinde yer verdiği hoşgörü, aşk ve iyilik temaları çerçevesinde insanlığa sunduğu evrensel mesajlar ile örnek bir rol model ve kültürün önde gelen kişilerinden biri olan Yunus Emre'nin Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan materyallerdeki sunumunun başarılı bir örneğidir. Kitapta Yunus Emre'nin yanı sıra Hacı Bektaşî Veli, Tapduk Emre ve Molla Kasım'dan da söz edilmiştir ve bu kişilere yapılan atıflarda dil öğrenmeye çalışan, bu süreçte bu kitabı okuyan kişilerin merak duygusunu uyandırarak başka kişileri de bilmek istemesine aracı olmaktadır.

Beş kitaptan oluşan Yunus Emre Enstitüsünün *Anadolu Hikâyeleri* serisindeki *Laleye Sor* isimli kitapta Osmanlı Devletindeki Lale Devri hakkında bilgi verilirken III. Ahmet, Damat İbrahim Paşa, Hz. İsa, Hz. Muhammet, Hz. Hüseyin isimlerine yer verilmiştir Aynı serideki *Kırmızı Ayakkabılar* isimli kitapta ise Orhan Gazi ve Ahmet Vefik Paşa isimleri yer almıştır.

Yunus Emre Enstitüsünün 2021 yılında “*Lezzetli Hikâyeler*” ismiyle yayınladığı yedi kitaplık serideki *Mutluluk* isimli kitapta, Cemal Süreya ismine yer verilirken *Acı Kan* isimli kitapta, Mimar Sinan ve Kaşgarlı Mahmut isimlerine yer verilmiştir. *Beyaz Dilek*'te ise Kaşgarlı Mahmut, Yusuf Has Hacip isimleri yer bulmuştur. *Büyük İkramiye*'de 18. Yüzyılda sarayda şekerribaşı olan Ali Muhiddin Hacı Bekir, Mehmet Akif Ersoy'dan söz edilmiştir.

3. Sonuç

Dil öğrenimi/öğretimi aynı zamanda bir kültür aktarım sürecidir ve bu sürecin devletlerin eğitim, ekonomi, iç ve dış siyaset, kültür gibi birçok politikaları ile uyumlu bir şekilde sürdürülmesi gerekmektedir. Bu kapsamda medya, turizm, sanat çalışmalarının yanında kurumsal düzeyde verilen dil kurslarında kullanılan ders ve okuma kitapları ile bunların içerikleri önem taşımaktadır. Seçilen örnekler çerçevesinde mevcut çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların alana önemli katkılar sunduğu ve “Öğretim setlerine genel olarak bakıldığında ise yüksek düzey ders materyallerinde daha fazla çeşit ve sayıda ünlü isme/kuruma yer verildiği tespit edilmiştir.” (Aktaş, 2021:254). Bu tespitlerle birlikte incelenen kitaplarda yer verilen isimlerin büyük bir çoğunluğunun tek bir alandaki başarısından kısaca söz edildiği ya da sadece kişinin ismine yer verildiği görülmüştür. Eğitsel açıdan bu dil öğrencisini araştırmaya sevk etmesi, araştırma sürecinde farklı kaynaklardan yeni bilgiler, kelimeler öğrenmesi, farklı üslupları görmesi açısından faydalı iken kültür aktarımı noktasında sıkıntılar doğurabilmektedir.

Söz edilen kitaplarda okuma ve dinleme metinlerinde kültürün önde gelen, alanında başarı sahibi olan, Türk dilini öğretirken yukarıda sözü edilen hedeflere de uygun temsiller olarak dil öğrenenlere tanıtılacak kişilerin ve bunları tanıtmaya biçimlerinin planlı hem eğitsel açıdan hem de kültürel açıdan amacına uygun bir biçimde yer alması önem taşımaktadır. Çünkü dil öğrencisi ders ya da okuma kitabında yer alan bir kişiyi araştırırken istedik yönde birçok kazanım elde edebileceği gibi belki de Türk kültürünü temsil etmeyen, kültürün bozuk işlevlerine yer veren, Türk kültürünü ve insanını istenmedik bir biçimde tanıtan içeriklere de ulaşabilir. Türkiye’de belirli bir dönemde müzik dünyasında başarı yakalamış ve sinema filmlerinde oynamış bir ismin ders kitabında yer alması, o metni okuyan öğrenciyi o kişinin şarkılarını dinlemeye yönlendirmesi, oynadığı filmleri seyretmesi gibi okuma yanında dinleme ve görme ile de öğrenmenin artması açısından olumlu bir işlev taşırken aynı öğrencinin söz konusu ismin defaatle kadınlara şiddet uyguladığını, bu şekilde gündem olduğunu gördüğünde Türk kültüründe aslında yeri olmayan

erkeğin kadını dövmesi gibi bir durumun normal olduğunu da düşünebilir. Bu ise ne gerçekliği ne kültürde yeri olan ne de o metinde o isme yer verilirken istenen ya da ön görülen bir kazanım olarak ortaya çıkan sonuçtur. Bu ve benzeri sebeplerle ders ve okuma kitaplarında yer verilecek isimlerin bilinçli bir şekilde belirlenmesi, söz konusu kişinin tek bir alandaki başarısının yeterli görülmemesi, amacını aşan öğrenmelere ve yanlış çıkarımlara da sebep olabilecek isimlerden kaçınılması önerilmektedir.

Çalışma neticesinde yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında tarih, bilim, sanat, popüler kültür gibi alanlarda ön plana çıkan isimlere yer verilirken seçici olunması, bu isimlerin çokluğundan ziyade bu kitaplarda hangi amaçlarla ve nasıl sunulduğu noktasının belirlenmesi, dil öğrencisinin bu isimleri araştırırken istenmedik kazanımlar elde edip etmeyeceğinin de mümkün olduğunca değerlendirilmesi önerilmektedir. İnsanın olumlu ve olumsuz özelliklere sahip olduğu ön kabulüyle birlikte mümkün olduğunca seçici davranılması ve eğer bir kişinin dil öğretiminde öğrenciler tarafından bilinmesinin faydasının çokluğu söz konusu ise o zaman o kişiyle ilgili olumsuz durumlardan da yazıda bilinçli bir biçimde söz edilmesi yerinde olacaktır.

Son olarak Yabancılara Türkçe öğretimi alanında müstakil ya da karma biyografik kitapların olmadığı görülmüştür. Bu noktada daha sonra yapılacak çalışmalar için gerek resim, müzik, bilim, sinema, tarih gibi müstakil alanlara dönük gerekse de karma biyografik kitapların hazırlanmasının hem materyal çeşitliliğine katkı sunacağı hem de dil öğrencisinin kültürü çok yönlü olarak tanımasına, kültürel temsil misyonuna sahip kişilerin hayatlarını ve başarılarını öğrenmesine yardımcı olacağı söylenebilir.

Makale Bilgi Formu

Makale Bilgisi: Makale özgün bir araştırma makalesidir.

Yazar(lar)ın Katkıları: Makale çift yazarlıdır. Yazarların her biri makaleye %50 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Telif Hakkı Bildirimi: Dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakları yazarlara aittir ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayınlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu, özel veya kar amacı gütmeyen kuruluştan hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Makale konusu, kapsamı ve yöntemi etik kurul onay belgesi ve katılımcı rızası gerektirmemektedir.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır. Herhangi bir intihal tespit edilmemiştir.

Kaynakça

Aktaş, E. (2021). Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Materyallerinde Türk ve Türkiye İmajına İlişkin Unsurlar. *Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, 232-257.

Anadolu Hikâyeleri-Kırmızı Ayakkabılar (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.

Anadolu Hikâyeleri-Laleye Sor (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.

- Fişekçioğlu, A. (2022). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Türk Yemek Kültürünün Paylaşımı. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 38, 514-533.
- Lezzetli Hikâyeler-Acı Kan (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- Lezzetli Hikâyeler-Beyaz Dilek (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- Lezzetli Hikâyeler-Büyük İkramiye (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- Lezzetli Hikâyeler-Mutluluk (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- Temur, N. (2021), Dil Politikaları Çerçevesinde Türkçenin Yabancı/İkinci Dil Olarak Öğretiminin Dünü, Bugünü ve Yarını, TRT Akademi, Yunus Emre ve Türkçe. 180-189.
- Türkçenin Sesi Yunus Emre (2021). Ed. Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (A1), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (A1), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Çalışma Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (A2), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (A2), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Çalışma Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (B1), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (B1), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Çalışma Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (B2), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- YEE (2015), Yedi İklim Türkçe (C1), Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık.
- Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yeni Hitit 2 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yeni Hitit 3 Yabancılar İçin Türkçe Çalışma Kitabı. (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- Yeni Hitit 3 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı. (2011). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Çalışma Kitabı A2 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Çalışma Kitabı B2 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Çalışma Kitabı C1 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı A2 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı B1 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı B2 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.

Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı C1 (2020), Kültür Sanat Basımevi, İstanbul.